

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 9/2018. (VII. 9.) AB HATÁROZATA

az Alaptörvény E) cikk (2) és (4) bekezdéseinek, a Q) cikk (3) bekezdésének, valamint a 25. cikkének értelmezéséről

Az Alkotmánybíróság teljes ülése az Alaptörvény értelmezése tárgyában – *dr. Pokol Béla* alkotmánybíró párhuzamos indokolásával, valamint *dr. Dienes-Oehm Egon* és *dr. Stumpf István* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja: az olyan megerősített együttműködés keretében létrejövő nemzetközi szerződés, amely az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés a) pontja szerinti magánjogi jogviták egy csoportjának elbírálására vonatkozó joghatóságot az Európai Unió alapító szerződéseiben nem szereplő nemzetközi intézményre ruházza át, és ezáltal ezen jogviták elbírálását, illetve az azokban született bírói döntéseknek az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) és d) pontjai szerinti alkotmányos felülvizsgálatát a magyar állami joghatóság alól teljes mértékben kivonja, az Alaptörvény hatályos rendelkezései alapján nem hirdethető ki.

Az Alkotmánybíróság e határozatát a Magyar Közlönyben közzé kell tenni.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Magyarország Kormánya nevében az igazságügyi miniszter – az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 38. § (1) bekezdése alapján – az Alaptörvény E) cikk (2) és (4) bekezdéseinek, a Q) cikk (3) bekezdésének, valamint a 25. cikkének értelmezését kérte az Alkotmánybíróságtól. A Kormány a hivatkozott alaptörvényi rendelkezésekkel összefüggésben a következő konkrét kérdéseket terjesztette elő:
- [2] „I). Sérti-e Magyarország alkotmányos önazonosságát – különös tekintettel az Alaptörvény bírói hatalomról szóló 25. cikkére – az olyan nemzetközi szerződésnek az Alaptörvény E) cikk (2) és (4) bekezdése alapján történő kihirdetése, amely
- a) nem tartozik az Európai Unió alapító szerződesei közé, illetve ami nem minősül uniós jogi aktusnak, de amelynek kizárólag az Európai Unió tagállamai lehetnek részesei,
 - b) egy, az uniós jog keretében létrehozott megerősített együttműködés hatékony végrehajtásának feltétele, és
 - c) egy olyan nemzetközi bírósági szervezetet hoz létre, amely
 - ca) egy adott – részben uniós jog, részben annak közvetítésével más nemzetközi megállapodás által körülhatárolt – ügycsoportban kizárólagos hatáskörrel rendelkezik,
 - cb) eljárása során az uniós jog, a részes tagállamok által – akár nem részes tagállamokkal vagy azok részvételével – kötött egyéb nemzetközi megállapodások és a nemzeti jog értelmezésére és alkalmazására is jogosult, és
 - cc) döntéseivel szemben a jogorvoslat kizárólag a felállítandó bíróság szervezetén belül biztosított.
- [3] II.) Amennyiben az I.) pontban foglalt nemzetközi szerződés az Alaptörvény E) cikk (2) és (4) bekezdése alapján nem hirdethető ki, melyek a feltételei az Alaptörvény Q) cikk (3) bekezdés második mondata alapján történő kihirdetésnek, különös tekintettel az Alaptörvény bírói hatalomról szóló 25. cikkére?”

- [4] 2. Az indítvány szerint az Alaptörvény hivatkozott rendelkezéseinek értelmezése az Egységes Szabadalmi Bíróságról szóló megállapodás (*Agreement on a Unified Patent Court*, a továbbiakban: ESZB Megállapodás) esetleges ratifikációja miatt szükséges.
- [5] Az indítványban a Kormány ismertette a nemzeti szabadalmak európai egységesítését célzó előzményeket. Ennek keretében hivatkozott az Európai Unió valamennyi tagállama által ratifikált, az európai szabadalmak megadásáról szóló 1973. október 5-i Müncheni Egyezményre, amelyet az európai szabadalmak megadásáról szóló 1973. október 5-i Müncheni Egyezmény (Európai Szabadalmi Egyezmény) kihirdetéséről szóló 2002. évi L. törvény hirdetett ki. Az egyezményt később felülvizsgálták, amelyet az Európai Szabadalmi Egyezmény 2000-ben felülvizsgált szövegének kihirdetéséről szóló 2007. évi CXXX. törvény hirdetett ki (a továbbiakban: ESZE Megállapodás).
- [6] Később megfogalmazódott az igény az Európai Unió egésze számára egységes szabadalom kialakítására. Az erre vonatkozó együttműködési hajlandóságot a Tanácsnak az egységes szabadalmi oltalom létrehozásának területén megvalósítandó megerősített együttműködésre való felhatalmazásról szóló 2011/167/EU határozata (2011. március 10.) juttatta kifejezésre. A megerősített együttműködés célja az Unió érdekeinek védelme és az integráció erősítése. E célok megvalósítása érdekében az Európai Parlament és a Tanács elfogadta az egységes szabadalmi oltalom létrehozásának területén megvalósítandó megerősített együttműködés végrehajtásáról szóló 1257/2012/EU rendeletet (2012. december 17.), illetve a Tanács az egységes szabadalmi oltalom létrehozásának területén megvalósítandó megerősített együttműködésnek az alkalmazandó fordítási szabályok tekintetében történő végrehajtásáról szóló 1260/2012/EU rendeletet (2012. december 17.). A rendeletek célja a megerősített együttműködésben részt vevő tagállamok területén egységes hatályú európai szabadalom létrehozása, illetve a szabadalmakkal kapcsolatos nyelvi kérdések rendezése. A rendeletek nem tartalmaznak szabályokat a jogviták elbírálására, ezért – érvényesülésüket biztosítandó – a hatálybalépésük az ESZB Megállapodás hatálybalépéséhez kötődik.
- [7] Az indítványozó az ESZB Megállapodásra hivatkozással előadta, hogy az Egységes Szabadalmi Bíróság (a továbbiakban: ESZB) olyan szupranacionális bírói fórum, amely „hagyományos» európai és az egységes hatályú európai szabadalmak bitorlásával és érvényességével kapcsolatos jogvitákban jár majd el. Az ESZB Elsőfokú Bíróságból, illetve Fellebbviteli Bíróságból áll, döntései bármelyik részes államban végrehajthatóak.
- [8] Az ESZB Megállapodást az Európai Unió 25 tagállama – köztük Magyarország – írta alá, ennek ellenére az ESZB nem esik az Európai Unióról szóló szerződés (a továbbiakban: EUSZ) 13. cikk (1) bekezdése alá, amely az Unió intézményeit sorolja fel taxatív módon. Ebből következőleg az ESZB nem az Európai Unió intézménye, hanem vélhetően egy, a nemzetközi jog általános szabályai szerint létrejövő intézmény. Ezzel együtt az ESZB az ESZB Megállapodás 24. cikk (1) bekezdése szerint az uniós jog, az ESZB megállapodás, az ESZE Megállapodás, a szabadalmakra alkalmazandó és valamennyi szerződő tagállamra nézve kötelező egyéb nemzetközi megállapodások, valamint a nemzeti jog alapján jár el.
- [9] Az ESZB Megállapodás hatálybalépéséhez legalább 13 aláíró állam csatlakozási okiratának letétbe helyezése (ratifikációja) szükséges. A hatálybalépés további feltétele, hogy a ratifikáló államok között kell lennie annak a három aláíró országnak, amelyben az ESZB Megállapodás aláírása előtti évben – tehát 2012-ben – a legtöbb európai szabadalom volt hatályban (ezek Németország, Franciaország és az Egyesült Királyság). Az ESZB Megállapodás ezen feltételek teljesülésétől számított negyedik hónap első napján, vagy az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 1215/2012/EU (2012. december 12.) számú rendelete azon módosításainak hatálybalépésétől számított negyedik hónap első napján lép hatályba, amelyek a rendeletnek az ESZB Megállapodással való viszonyát rendezik.
- [10] A Kormány szerint az indítványban felvetett konkrét kérdések alapvető alkotmányjogi jelentőséggel vetik fel az Alaptörvény értelmezését, különös tekintettel az Alaptörvényben nevesített intézmények hatásköreit korlátozó, vagy azokat elvonó nemzetközi szerződések kihirdethetőségére. E tekintetben előkérdés az ESZB Megállapodás jogi karaktere, vagyis az, hogy az ESZB Megállapodás a nemzetközi jog, vagy az Európai Unió joga szerint értelmezendő. Miközben az Európai Unió hivatkozott rendeletei hatálybalépésük feltételeként szabják az ESZB Megállapodás hatálybalépését, az nem számít az Európai Unió jogforrásának. Az ESZB Megállapodás kormányközi nemzetközi szerződésként jött létre, azonban annak kizárólag az Európai Unió tagállamai lehetnek a részesei. Ezzel összefüggésben a Kormány utal az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EUB) gyakorlatára is, amely az Unió intézményei által okozott károk tekintetében kiterjesztően értelmezte az „Európai Unió intézményei” fogalmát és az Európai Unió szervének tekintette mindazon intézményeket, amelyek

az „Unió nevében és érdekében” járnak el. Az indítványozó szerint kérdéses, hogy az EUSZ 13. cikkének, valamint az Alaptörvény E) cikkének szóhasználata azonos-e; az Alaptörvény E) cikk (2) bekezdése szerinti „az Európai Unió intézményei útján» fordulatnak tulajdonítható-e olyan *sui generis* értelmezés, amely eltér az Európai Unió alapszerződéseinek fogalomhasználatától; és kérdés, hogy az ESZB Megállapodás az Alaptörvény E) cikk (2) és (4) bekezdéseinek hatálya alá tartozik-e.

- [11] Ezzel szemben, az ESZB Megállapodás hatálybalépésének körülményeire tekintettel kérdéses, hogy az E) cikk keretében hogyan teljesülhet a (2) bekezdésnek a „többi tagállammal közösen» fordulata, hiszen már tizenhárom tagállam ratifikációja elégséges az ESZB Megállapodás hatálybalépéséhez, és azt eleve csak huszonöt tagállam írta alá.
- [12] Ezenkívül az indítványozó álláspontja szerint az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 118. cikke nem nevesíti a Szabadalmi Bíróság felállítására vonatkozó hatáskört, az ugyanis „a szellemi tulajdonjogok Unión belüli egységes oltalmát biztosító európai oltalmi jogcímek létrehozására, valamint egy uniós szintű központi engedélyezési, koordinációs és ellenőrzési rendszer megteremtésére”, emellett pedig „az európai oltalmi jogcímekre vonatkozó nyelvhasználati rend” elfogadására vonatkozik. A Kormány álláspontja szerint, amennyiben ezek alapján nem az E) cikk keretében értelmezhető az ESZB Megállapodás, úgy az döntően befolyásolja a kihirdethetőség feltételeit. Amennyiben azonban az ESZB Megállapodás mégis az Alaptörvény E) cikk (2) és (4) bekezdéseinek hatálya alá esik, úgy szükségesnek mutatkozik az alkotmányos önazonosság érintettségére vonatkozó, a 22/2016. (XII. 5.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh1.) kidolgozott teszt lefolytatása. Ennek keretében az Alaptörvény értelmezése biztosíthatja azt, hogy a szabadalmi ügyekben felmerülő jogviták elbírálásának az ESZB Megállapodás szerinti eljárásrendje nem ütközik az alkotmányos intézmények és értékek Alaptörvényben tételezett rendjébe. Az indítványozó felvetette, hogy ennek vizsgálata abban az esetben is szükséges lehet, ha az ESZB Megállapodás nem uniós, hanem nemzetközi szerződésen alapuló szuverenitás-transzfernek minősül.
- [13] Az ESZB Megállapodás jogi jellegén túlmenően a Kormány álláspontja szerint az alkotmányjogi problémát az okozza, hogy az ESZB Megállapodás az Alaptörvénynek a bírói hatalomról szóló 25. cikkét érintheti, mivel olyan változást idézne elő a magyar bírósági struktúrában, amely nem az Alaptörvényben és nem sarkalatos törvényekben foglalt szabályozásra vezethető vissza. Lényegében a magyar bíróságok igazságszolgáltatási monopóliumában következne be változás: az ESZB Megállapodás ugyanis kivenne egy jelentős ügycsoportot a magyar bíróságok joghatósága alól, és azt a kizárólagos hatáskörrel rendelkező ESZB feladatkörébe utalná. Vagyis, bár az Alaptörvény 25. cikk (1) bekezdése meghatározza a magyar bírósági rendszer szervezeti felépítését, azt az ESZB Megállapodás megbontaná.
- [14] A Kormány álláspontja szerint léteznek olyan esetek, amikor egy-egy adott ügyben külföldi anyagi jog alkalmazandó vagy külföldi bírói fórum jár el, ez azonban az ügyek egyedi sajátosságaira tekintettel történik, vagy pedig nem zárja ki a magyar fórumok eljárását, hanem csak kiegészíti azokat. Az olyan megállapodás azonban, amelynek következtében egyes ügycsoportok tekintetében megszűnne az Alaptörvényben meghatározott bíróságok eljárási lehetősége, felvetheti Magyarország alkotmányos önazonossága sérelmét. Ezzel összefüggésben az indítványozó hivatkozott az Abh1. indokolásának [65] bekezdésére, amely a bírói hatalomgyakorlást az alkotmányos önazonosság részének ismerte el.
- [15] Mindezekre tekintettel a Kormány szerint szükséges annak vizsgálata, hogy az ESZB Megállapodáshoz hasonlatos nemzetközi szerződések – amennyiben az Alaptörvény E) cikk (2) és (4) bekezdésének hatálya alá tartoznak – felvetik-e az alkotmányos önazonosság sérelmét.
- [16] Amennyiben az ESZB Megállapodáshoz hasonló karakterű nemzetközi szerződések mégsem az Alaptörvény E) cikk (2) és (4) bekezdésének hatálya alá esnek, úgy az Alaptörvény Q) cikkét érintő, a nemzetállami szuverenitás körébe tartozó aggályok merülnek fel. Ez utóbbi esetben a Kormány szerint az Alaptörvény értelmezését igényli az, hogy milyen feltételek mentén hirdethető ki az olyan nemzetközi szerződés, amely a bírósági rendszer szervezeti és hatásköri struktúrája mellett sarkalatos törvényi tárgyköröket is érint.
- [17] Ebben a vonatkozásban az indítványozó – az Alkotmánybíróság gyakorlatára hivatkozással – előadta, hogy a nemzetközi jog szuverenitást korlátozó hatása nem valamely államok feletti jogrend által valósul meg, hanem az állam önkorlátozása következtében. Álláspontja szerint az Alaptörvény a szuverenitás-korlátozás feltételeivel kapcsolatban csupán az uniós jog vonatkozásában, az E) cikk (2) és (4) bekezdéseiben ad támpontokat. Nem fogalmaz meg ugyanakkor tételes szabályt az Alaptörvény arra, hogy az Alaptörvényben foglalt struktúrákat érintő nemzetközi szerződés kihirdetésének vannak-e speciális feltételei. A Kormány álláspontja szerint az a nemzetközi szerződés, amely olyan mértékű szuverenitás-korlátozással jár, amely egyes alkotmányos

intézményeket megillető hatáskörök elvonását jelenti más állam vagy szupranacionális szervezet, illetve nemzetközi együttműködési mechanizmus javára, a szuverenitás-transzfer oldaláról nézve nem kezelhető eltérően az Alaptörvény E) cikk (4) bekezdésére vonatkozó szabályozás lényegétől. Ellenkező esetben egy, az európai uniós együttműködés keretében létrehozott bírói fórum az Alaptörvény E) cikk (4) bekezdése alapján több alkotmányos garanciát, magasabb legitimációs szintet igényelne, mint egy *sui generis* nemzetközi jogon alapuló együttműködés létrehozása. E két esetben, a szuverenitás-átadás tekintetében ugyanis pusztán a transzfer „fogadó fele” különbözik, miközben a szuverenitásról való lemondás mértékének szempontjából a két esetkör azonosnak tűnik. A Kormány álláspontja szerint az Alaptörvényből levezethetőnek kell lenniük azoknak a sajátos érvényességi kellékeknek, amelyek az alkotmányos identitást érintő szuverenitás-transzferhez társulnak. Mindezek alapján a Kormány álláspontja szerint az, hogy a kihirdetés követelményeit az Alaptörvényben tételezett struktúrák, feladatkörök, alapelvek érintettsége esetén hogyan kell a jogalkotásnak biztosítania, az Alaptörvény értelmezését igényli.

II.

[18] Az Alaptörvény értelmezni kért rendelkezései:

„E) cikk (2) Magyarország az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében nemzetközi szerződés alapján – az alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig – az Alaptörvényből eredő egyes hatásköreit a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorolhatja.

[...]

(4) A (2) bekezdés szerinti nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére adott felhatalmazáshoz az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges”

„Q) cikk (2) Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját.

(3) Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.”

„25. cikk (1) A bíróságok igazságszolgáltatási tevékenységet látnak el. A legfőbb bírósági szerv a Kúria.

(2) A bíróság dönt

a) büntetőügyben, magánjogi jogvitában, törvényben meghatározott egyéb ügyben;

b) a közigazgatási határozatok törvényességéről;

c) az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről;

d) a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról.

(3) A Kúria a (2) bekezdésben meghatározottak mellett biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét, a bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz.

(4) A bírósági szervezet többszintű. Az ügyek meghatározott csoportjaira külön bíróságok létesíthetők.

(5) A bíróságok igazgatásának központi feladatait az Országos Bírósági Hivatal elnöke végzi. Az Országos Bírői Tanács felügyeli a bíróságok központi igazgatását. Az Országos Bírői Tanács és más bírói önkormányzati szervek közreműködnek a bíróságok igazgatásában.

(6) Az Országos Bírósági Hivatal elnökét a bírák közül kilenc évre a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés választja. Az Országos Bírósági Hivatal elnökének megválasztásához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges. Az Országos Bírői Tanács tagja a Kúria elnöke, további tagjait sarkalatos törvényben meghatározottak szerint a bírák választják.

(7) Törvény egyes jogvitákban más szervek eljárását is lehetővé teheti.

(8) A bíróságok szervezetének, igazgatásának és központi igazgatása felügyeletének, a bírák jogállásának részletes szabályait, valamint a bírák javadalmazását sarkalatos törvény határozza meg.”

III.

- [19] 1. Az Alkotmánybíróság hatáskörét az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdése határozza meg, amely az *a)–h)* pontok között nem nevesíti az Alaptörvény rendelkezéseinek értelmezésére vonatkozó hatáskört. A *g)* pont szerint ugyanakkor sarkalatos törvény további hatáskörök gyakorlására jogosíthatja fel az Alkotmánybíróságot. Ennek megfelelően rendelkezik az Abtv. 38. §-a az Alaptörvény értelmezésére vonatkozó hatásköréről. Az indítványozó az Abtv. 38. § (1) bekezdése alapján kezdeményezte az Alkotmánybíróság eljárását. Eszerint az „Országgyűlés vagy annak állandó bizottsága, a köztársasági elnök, a Kormány, illetve az alapvető jogok biztosa indítványára az Alkotmánybíróság az Alaptörvény rendelkezését konkrét alkotmányjogi problémával összefüggésben értelmezi, ha az értelmezés közvetlenül levezethető az Alaptörvényből.” Az Abtv. szövege alapján tehát az Alaptörvény értelmezését csak meghatározott szervek (személyek) és csak meghatározott tartalmú indítványban kezdeményezhetik.
- [20] Az Alkotmánybíróságnak vizsgálnia kellett, hogy az indítvány jogosulttól származik-e, az Alaptörvény konkrét rendelkezésének értelmezésére irányul-e, összefügg-e konkrét alkotmányjogi problémával, és az értelmezés közvetlenül levezethető-e az Alaptörvényből {8/2014. (III. 20.) AB határozat, Indokolás [20]–[27], Abh1., Indokolás [23]–[27]}.
- [21] Az Alkotmánybíróság arra a megállapításra jutott, hogy az indítvány érdemben vizsgálható. Az indítványt a Kormány nevében, kormányhatározatban foglalt felhatalmazás alapján az igazságügyi miniszter terjesztette elő. Az indítvány alapján a Kormány által feltett kérdések megválaszolása érdekében az Alkotmánybíróságnak két konkrét alkotmányjogi problémára kell válaszolnia az Alaptörvény három konkrét rendelkezésének értelmezése révén.
- [22] Az indítvány tartalma alapján az első alkotmányjogi kérdés az, hogy az Alkotmánybíróság az Európai Unió jogában szereplő ún. „megerősített együttműködést” az uniós jog részének tekinti-e [így az E) cikk hatálya alá tartozik-e és az első kérdésben meghatározott szempontoknak megfelelő bírósági szervezet létrehozó megállapodás sértheti-e Magyarország alkotmányos önazonosságát], vagy pedig nemzetközi jog alapján kötött szerződésként kezeli [vagyis a Q) cikk hatálya alá tartozik]. A második eldöntendő kérdés ennek folyamánként az, hogy az aláírt nemzetközi szerződés (megerősített együttműködés) ratifikációjához milyen érvényességi kellékek társulnak.
- [23] Az Alaptörvény értelmezésének további feltételét, az Alaptörvényből való közvetlen levezethetőségét, az Alkotmánybíróság arra tekintettel vizsgálta meg, hogy e hatáskörét mindig is megszorítóan értelmezte, mivel enélkül az alkotmányértelmezések azzal a veszéllyel fenyegetnek, hogy az Alkotmánybíróság magára vállalja a törvényhozó, sőt a végrehajtó hatalom felelősségét is, és ezáltal egyfajta alkotmánybírósági kormányzás alakulna ki {31/1990. (XII. 18.) AB határozat, ABH 1990, 137, 138., megerősítve: 17/2013. (VI. 26.) AB határozat, Indokolás [10]}. Ezért az alkotmányértelmezési hatáskör gyakorlását az Alkotmánybíróság következetesen igyekszik távol tartani egyrészt valamely alkotmányos rendelkezés teljesen elvont, parttalan értelmezésétől, másrészt attól, hogy az értelmezés konkrét ügyet döntsön el, vagy jogszabályt értelmezzen. Az utóbbi feltétellel az Alkotmánybíróság más hatalmi ágak feladatától is távol kívánja tartani magát [21/1996. (V. 17.) AB határozat, ABH 1996, 74, 75.].
- [24] Az Alkotmánybíróság megítélése szerint az indítvány tartalma alapján megállapított két absztrakt kérdésre adandó válasz az Alaptörvény értelmezésével – jogszabály közbejötté nélkül – közvetlenül levezethető. Ez azt jelenti, hogy Alaptörvény értelmezési hatáskörében eljárva az Alkotmánybíróság olyan szempontrendszerrel nyújt, amelynek az ESZB Megállapodásra való konkretizálása a Kormány és az Országgyűlés felelőssége. Ellenkező esetben az Alkotmánybíróság túllépne az értelmezés keretein és absztrakt normakontrollt végezne.
- [25] 2. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt utal arra, hogy az EUB az Európai Unió Tanácsa kérelmére megvizsgálta az ESZB Megállapodás tervezetét, és 2011. március 8-án meghozott 1/09. számú véleményében arra a következtetésre jutott, hogy a szabadalmi jogviták rendezésének egységes rendszere létrehozásáról szóló tervezett megállapodás nem egyeztethető össze az EUSZ és az EUMSZ rendelkezéseivel. Ennek oka az volt, hogy a korábbi megállapodás tervezet úgy adott volna a felállítandó nemzetközi bíróságnak kizárólagos hatáskört a magánszemélyek által indított keresetek jelentős részének elbírálására, hogy az az Unió intézményi és bírósági keretén kívül helyezkedik el, ami megfosztaná a tagállami bíróságokat az uniós jog értelmezésére és alkalmazására vonatkozó hatáskörüktől, valamint az EUB-t attól a hatáskörétől, hogy előzetes döntéshozatali eljárás keretében megválaszolja a tagállami bíróságok által elé terjesztett kérdéseket. Az EUB szerint mindez arányta-

lanul megváltoztatta volna az alapító szerződések által az uniós intézmények és a tagállamok részére megadott azon hatásköröket, amelyek alapvető fontosságúak magának az uniós jog jellegének megőrzését illetően. E döntés hatására az Európai Unió Hivatalos Lapjában 2013. június 20-án megjelent ESZB Megállapodás már a preambulumban is rögzíti: „FIGYELEMBE VÉVE, hogy a nemzeti bíróságokhoz hasonlóan az egységes szabadalmi bíróságnak is tiszteletben kell tartania és alkalmaznia kell az uniós jogot, valamint hogy az uniós jog őrének szerepét betöltő Európai Unió Bíróságával együttműködve biztosítania kell az uniós jog helyes alkalmazását és egységes értelmezését; az egységes szabadalmi bíróságnak különösen együtt kell működnie az Európai Unió Bíróságával az Unió jogának megfelelő értelmezésében, amihez az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlatára kell támaszkodnia, valamint az EUMSZ 267. cikkének megfelelően előzetes döntéshozatal iránti kérelmeket kell ahhoz benyújtania.” Ennek megfelelően az ESZB Megállapodás 20. cikke rögzíti az uniós jog elsőbbségét, a 21. cikke pedig az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet az uniós jog helyes alkalmazása érdekében.

- [26] Az Alkotmánybíróság foglalkozott már azon nemzetközi szerződések kérdésével, amelyek nem tartoznak az Európai Unió alapító szerződéséi közé, illetve amelyek nem minősülnek uniós jogi aktusnak, de amelyek kizárólag az Európai Unió tagállamai lehetnek részesei. Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh2.) megerősítette, hogy „minden olyan szerződéshez, amely Magyarország Alaptörvényben megjelölt hatásköreinek további átadásához vezet az Európai Unió intézményei útján történő közös hatáskörgyakorlás révén, az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával adott felhatalmazás szükséges. Vagyis az E cikk (2) és (4) bekezdése nemcsak a csatlakozási szerződésre, és az alapító szerződésekre, vagy ezek módosítására vonatkozik, hanem minden olyan szerződésre, amelynek kidolgozásában – az Európai Unió reformjában – Magyarország már tagállamként vesz részt. [...] Azt, hogy milyen szerződést kell ilyennek tekinteni, a szerződés alanyai, tárgya, a szerződésből eredő jogok és kötelezettségek alapján lehet esetenként megállapítani” (Indokolás [50]–[51]).
- [27] Az Abh2. meghozatalát az igazságügyért felelős miniszternek a gazdasági és monetáris unióbeli stabilitásról, koordinációról és kormányzásról szóló szerződéssel összefüggésben kért Alaptörvény értelmezés iránti indítványa indokolta. A megkeresés olyan konkrét alkotmányjogi problémával összefüggésben kérte az Alaptörvény rendelkezéseinek értelmezését, amely a jelen indítványhoz hasonlóan az Alaptörvényből – más jogszabály közbejötté nélkül – közvetlenül levezethető. Az Alkotmánybíróság az Abh2.-ben hangsúlyozta: „az Alaptörvény értelmezésére irányuló hatáskörében nem értelmezheti önmagában a Szerződés rendelkezéseit. Az Alkotmánybíróság – miként azt az indítvány is tartalmazza – azt határozza meg, hogy valamely nemzetközi szerződés milyen esetben tartozik az Alaptörvény E cikke (2) és (4) bekezdése hatálya alá. Az Alkotmánybíróság ennek során azonban felhívhatja a figyelmet a Szerződés egyes olyan lényeges tulajdonságaira, amelyeknek szerepük kell legyen ennél a döntésnél. Ez nem jelenti a Szerződés értelmezését, csak annak meghatározását, hogy az Alaptörvény E cikke (2) és (4) bekezdése, és a Szerződés egymásra vonatkoztatott értelmezésénél milyen körülményeket kell mérlegelni” (Indokolás [53]).
- [28] Ezzel összefüggésben az Abh2. utalt arra is, hogy „a nemzetközi szerződés kihirdetésére irányuló törvényjavaslatot a Kormány terjeszti elő. Ezért az arról való állásfoglalás, hogy valamely nemzetközi szerződés az Alaptörvény E cikke (2) és (4) bekezdései hatálya alá tartozik-e, elsődlegesen a Kormány, mint a törvényjavaslat előterjesztője és az Országgyűlés, mint a nemzetközi szerződést kihirdető törvény alkotójának feladata. Ez nem zárja ki annak lehetőségét, hogy az Alkotmánybíróság az Alaptörvénnyel való összhang szempontjából megvizsgálja az elfogadott, de ki nem hirdetett törvényt [Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdés a) pont]” (Indokolás [58]).
- [29] Jelen esetben az indítványra okot adó nemzetközi szerződés megerősített együttműködés formájában jön létre. A megerősített együttműködésre vonatkozó szabályokat az Európai Unióról szóló szerződés 20. cikke és az EUMSZ 326–334. cikkei tartalmazzák. Ennek értelmében a megerősített együttműködés folytatására vonatkozó felhatalmazást a Bizottság javaslatára az Európai Parlament jóváhagyását követően a Tanács adja meg. Ennek keretében legalább kilenc uniós ország továbbfejleszti integrációs együttműködését egyes uniós struktúrába tartozó területen anélkül, hogy ebbe kötelező lenne belépni. A megerősített együttműködés keretében elfogadott jogi aktusok pedig csak az abban részt vevő tagállamokat kötelezik. E rugalmas keret lehetővé teszi, hogy az azt aláíró tagállamok eltérő ütemben működjenek együtt azokhoz képest, akik nem részesei a megerősített együttműködésnek, azzal a megszorítással, hogy a megerősített együttműködésnek összeegyeztethetőnek kell lennie az alapító szerződésekkel és az Európai Unió jogával.

- [30] Az Abh1.-ben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy „az Alaptörvény E cikk (2) bekezdése lehetővé teszi, hogy Magyarország az Európai Unió tagállamaként, az Európai Unió intézményei útján gyakorolja egyes hatásköreit. E közös hatáskörgyakorlás azonban nem korlátlan, mert az Alaptörvény E cikk (2) bekezdése egyszerre biztosítja Magyarország vonatkozásában az uniós jog érvényességét és jelenti egyben az átruházott, illetve közösen gyakorolt hatáskörök korlátját” (Indokolás [53]). Az Abh1. szerint „Magyarország az Európai Unióhoz történt csatlakozásával nem szuverenitásáról mondott le, hanem csak egyes hatáskörök közös gyakorlását tette lehetővé, ennek megfelelően Magyarország szuverenitásának fenntartását kell vélelmezni az Európai Unió alapító szerződéseiben megállapított jogokhoz és kötelezettségekhez képest további hatáskörök közös gyakorlásának megítélésekor (fenntartott szuverenitás vélelme)” (Indokolás [60]).
- [31] E fenntartott szuverenitás vélelme megszorító értelmezést igényel: mindaddig, amíg a tagállamok által megkötött nemzetközi szerződés nem válik az uniós vívmányok (*acquis communautaire*) részévé, a Magyarország által megkötött szándékozott nemzetközi megállapodás esetében vizsgálni szükséges, hogy az Alaptörvény Q) cikke vagy az Alaptörvény E cikke biztosít számára alkotmányos jogalapot. Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben hangsúlyozza, hogy a szuverenitás fogalma belső, államon belüli (legfőbb hatalmi), valamint külső, nemzetközi kapcsolatok (szuverén egyenlőség) viszonylatában értelmezhető. A nemzetközi jog köréből „[a] *ius cogens* normái, alapelvei és alapvető értékei együttesen olyan mércét alkotnak, amelynek minden következő alkotmánymódosítás és Alkotmány meg kell, hogy feleljen” {61/2011. (VII. 13.) AB határozat, ABH 2011, 290, 321. Vö. 45/2012. (XII. 29.) AB határozat, Indokolás [118], 12/2013. (V. 24.) AB határozat, Indokolás [35]}. Ezen túlmenően az Alkotmánybíróság egyetért az indítványozó azon állításával, amely szerint a nemzetközi jog szuverenitást korlátozó hatása nem valamely államok feletti jogrend által valósul meg, hanem az állam önkorlátozása következtében. Ezt fogalmazza meg az Alaptörvény Q) cikk (3) bekezdés második mondata, amely szerint „[a] nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.” (Lásd például a Magyar Köztársaságnak az Észak-atlanti Szerződéshez történő csatlakozásról és a Szerződés szövegének kihirdetéséről szóló 1999. évi I. törvény.) A nemzetközi jogtól ugyanakkor elválik és külön kezelendő az Alaptörvény E cikk (2) bekezdése alapján történő szuverenitás-transzfer, amit az uniós jog *sui generis* jellege indokol.
- [32] E tekintetben hangsúlyozni szükséges, hogy a megerősített együttműködési forma közjogi értelemben sajátos megítélés alá tartozik. Miközben a létrehozására a felhatalmazást megadó, illetve az azt végrehajtó uniós aktusok – így a 2011/167/EU tanácsi határozat, valamint a megerősített együttműködés végrehajtásáról szóló, az Európai Parlament és a Tanács által elfogadott 1257/2012/EU rendelet – mint uniós jogforrások egyértelműen az E cikk (2) bekezdése alá tartoznak, kérdéses, hogy a megerősített együttműködés keretében megkötendő további nemzetközi szerződések – így az ESZB Megállapodás – az uniós jog keretébe tartozik vagy még azon kívül, a nemzetközi jog terepében marad. Ennek eldöntése az Alkotmánybíróság által az Alaptörvény – jogszabály közbejötté nélküli – absztrakt értelmezésére vonatkozó hatáskörben nem lehetséges. Absztrakt szinten megállapítható azonban az, hogy bár minden, az Európai Unió tagállamaként megkötendő nemzetközi szerződés – így a megerősített együttműködés keretében kötendő nemzetközi szerződés is – az integráció folyamatának megerősítésére irányul, de különbséget kell tenni az alapító szerződésben már nevesített hatáskörök pusztán végrehajtását célzó együttműködési formák, valamint az ezen – intézményesülési fokozatát tekintve – túlmutató államközi együttműködési formák között: amennyiben olyan nemzetközi szerződés megerősítésére kerül sor, amely olyan intézmény felállítását célozza, amely nem része az uniós intézményi struktúrának, de amely közhatalmat gyakorol és ekként a tagállamokra kötelező döntéseket hozhat, a nemzetközi szerződés kihirdetésére irányuló törvényjavaslatot előterjesztő Kormánynak azt kell vizsgálnia, hogy az Európai Unió alapító szerződéseiben az intézmény létrehozására vonatkozó hatáskör már meghatározásra került-e. Amennyiben igen, úgy az alapító szerződést végrehajtó nemzetközi szerződés kihirdetésének jogalapja az Alaptörvény E) cikke az Abh2.-ben megadott szempontoknak és az azoknak megfelelő szavazati arányú követelményeknek megfelelően, egyéb esetben pedig az Alaptörvény Q) cikke. Magyarország tehát köthet olyan nemzetközi szerződést, amelynek csak uniós tagállamok a részesei, és amelynek keretében a létrehozott intézmény uniós jogot alkalmaz, mindez azonban akkor válik az Alaptörvény E) cikke szerinti uniós jog részévé, amennyiben ennek jogalapja az alapító szerződésekben megtalálható.
- [33] Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy fenti értelmezése összhangban áll az EUB 2015. május 5-én meghozott ítéletével, amely eljárásban tíz tagállam – köztük Magyarország is – támogatóként lépett fel az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa oldalán (C-146/13 *Spanyolország kontra Parlament és Tanács* ECLI:EU:C:2015:298). Az idézett ügyben a Spanyol Királyság az egységes szabadalmi oltalom létrehozásának területén megvalósítan-

dó megerősített együttműködés végrehajtásáról szóló, 2012. december 17-i 1257/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet megsemmisítését kérte, de az EUB a keresetet elutasította.

- [34] A kereset keretében a Spanyol Királyság előadta, hogy az uniós jogrend autonómiája megőrzésének feltétele, hogy az Unió és intézményei hatásköreit semmilyen nemzetközi szerződés ne ferdítse el. A jelen ügyben azonban álláspontja szerint ez nem valósult meg. A Spanyol Királyság azt állította, hogy nincs lényeges különbség az ESZB Megállapodás és azon megállapodástervezet között, amelyet a Bíróság az EUSZ és az EUMSZ rendelkezéseivel összeegyeztethetetlennek minősített az 1/09. számú véleményében. Hivatkozott továbbá arra, hogy az ESZB nem képezi az uniós intézményi és bírósági rendszer részét, valamint arra, hogy szerinte az ESZB Megállapodáshoz való csatlakozásukkal a részt vevő tagállamok olyan hatáskört gyakorolnak, amely immár az Uniót illeti meg, ami sérti a lojális együttműködés és az uniós jog autonómiájának elvét. A Lisszaboni Szerződés hatálybalépése óta ugyanis az Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik nemzetközi megállapodás megkötésére, amennyiben az a közös szabályokat érintheti, vagy azok hatályát megváltoztathatja. Márpedig az ESZB Megállapodás érinti az 1215/2012. rendeletet, és a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2007. október 30-án Luganóban aláírt egyezményt, valamint azok hatályát megváltoztatja.
- [35] Ezzel szemben az Európai Parlament rámutatott arra, hogy a megtámadott rendelet és az ESZB Megállapodás nem sérti az uniós jogot. Az ESZB Megállapodás tiszteletben tartja azt a két lényeges feltételt, amely az uniós jogrend autonómiájának tiszteletben tartásához szükséges, mivel egyrészt az Unió és intézményei hatásköreinek jellege nem módosul, másrészt pedig e megállapodás nem ír elő az Unió és intézményei számára semmilyen, az említett megállapodásban található uniós jogi rendelkezésekre vonatkozó sajátos értelmezést, amelyet azoknak belső hatásköreik gyakorlása során követniük kellene.
- [36] A Európai Unió Tanácsa rámutatott arra, hogy az uniós jogalkotó olyan politikai döntést hozott, hogy az egységes hatályú európai szabadalmat egy külön bírósági szerv, az egységes szabadalmi bíróság működéséhez kapcsolja, amely biztosítja az ítélezési gyakorlat koherenciáját és a jogbiztonságot. Szerinte nincs semmilyen jogi akadálya az egységes hatályú európai szabadalom és az egységes szabadalmi bíróság közötti kapcsolat kialakításának, amelyet a megtámadott rendelet (24) és (25) preambulumbekzdése ismertet. A Tanács azzal is érvelt, hogy a jogalkotási gyakorlatban több példa is szerepel olyan esetekre, amelyekben valamely uniós jogi aktus alkalmazhatóságának feltétele az adott aktuson kívüli esemény bekövetkezése volt.
- [37] Az EUB mindenekelőtt arra emlékeztette a megsemmisítés iránti per résztvevőit, hogy az EUMSZ 263. cikk értelmében az EUB megvizsgálja a jogalkotási aktusok jogszerűségét, valamint a Tanács, a Bizottság és az Európai Központi Bank jogi aktusait, kivéve az ajánlásokat és a véleményeket, továbbá az Európai Parlament és az Európai Tanács harmadik személyekre joghatással járó aktusait. Az EUB megvizsgálja továbbá az Unió szervei vagy hivatalai által elfogadott, harmadik személyekre joghatással járó jogi aktusok jogszerűségét. Vagyis az EUMSZ 263. cikk alapján benyújtott kereset keretében az EUB nem rendelkezik hatáskörrel arra, hogy a tagállamok által megkötött nemzetközi megállapodás jogszerűségéről döntsön, ahogy a nemzeti hatóság által hozott jogi aktus jogszerűségének elbírálására sem rendelkezik hatáskörrel. Ebből következőleg az EUB, mint elfogadhatatlan kereseti kérelmet utasította el Spanyolország érvelését.
- [38] Minthogy tehát az EUB állásfoglalása szerint az EUMSZ 263. cikk alapján benyújtott kereset keretében az EUB „nem rendelkezik hatáskörrel arra, hogy a tagállamok által megkötött nemzetközi megállapodás jogszerűségéről döntsön” (101. bekezdés), ebből arra lehet következtetni, hogy az EUB is állást foglalt közvetett módon a tagállamok által megkötendő ESZB Megállapodás jogi természetéről.
- [39] 3. A Kormány által megfogalmazott második alkotmányjogi probléma arra irányul, hogy milyen érvényességi kellei vannak az olyan nemzetközi szerződés kihirdetésének, amely bizonyos ügycsoportra kizárólagos hatáskörrel rendelkező, magyar jogot és külföldi jogot is alkalmazó nemzetközi bírósági szervezetet hoz létre, és amelynek döntéseivel szemben jogorvoslat kizárólag a felállítandó bíróság szervezetén belül biztosított.
- [40] Az Alaptörvény Q) cikk (1) bekezdése alkotmányos szabályként rögzíti Magyarország nemzetközi együttműködési kötelezettségét: „Magyarország a béke és a biztonság megteremtése és megőrzése, valamint az emberiség fenntartható fejlődése érdekében együttműködésre törekszik a világ valamennyi népével és országával.” Az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése – az Alkotmány korábbi 7. § (1) bekezdéséhez hasonlóan – alkotmányos parancsá teszi a nemzetközi jog és a magyar jog összhangjának megteremtését. Ennek *ex ante* módja a nemzetközi egyezményekhez való csatlakozásról történő szuverén döntés, ami a nemzetközi szerződés megkötését jelenti. A Q) cikk (2) bekezdése szerinti összhang megteremtésében az *ex post* szintnek az alkot-

mánybírósági eljárás(ok) tekinthetők, amelynek alapja az Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdése, amely szerint az Alkotmánybíróság az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve.

- [41] Az Alaptörvény Q) cikk (3) bekezdése szerint Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait; a nemzetközi jog más forrásai pedig jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé. A nemzetközi szerződések megkötésének, kötelező hatályuk elismerésének részletes szabályait a nemzetközi szerződésekkel kapcsolatos eljárásról szóló 2005. évi L. törvény (a továbbiakban: Tv.) tartalmazza. A Tv. 7. § (1) bekezdése értelmében nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére akkor kerülhet sor, ha a szerződés szövegének ismeretében az Országgyűlés feladat- és hatáskörébe tartozó nemzetközi szerződés esetében az Országgyűlés, illetve más nemzetközi szerződés esetében a Kormány erre felhatalmazást ad. A 7. § (3) bekezdése alapján a nemzetközi szerződés akkor tartozik az Országgyűlés feladat- és hatáskörébe, ha a) az az Alaptörvény E) cikk (2) bekezdése szerinti nemzetközi szerződés, b) olyan tárgykört szabályoz, amelyről törvény rendelkezik, vagy amelyről az Alaptörvény szerint sarkalatos vagy egyéb törvénynek kell rendelkeznie, vagy c) egyéb, az Alaptörvény 1. cikk (2) bekezdés a)–c) és e)–k) pontjai alapján az Országgyűlés hatáskörébe tartozó kérdést érint.
- [42] A Tv. 4. § (3) bekezdése értelmében a nemzetközi szerződés előkészítésétől kezdődően folyamatosan vizsgálni kell, hogy a szerződés az Alaptörvénnyel, a jogszabályokkal, az európai uniós jogi, és az egyéb nemzetközi jogi kötelezettségekkel összhangban áll-e. Az összhang megteremtését a szerződés tartalmának megfelelő alakításával, a jogszabályok módosításával vagy hatályon kívül helyezésével, illetve az európai uniós jogi és az egyéb nemzetközi jogi kötelezettségek lehetőség szerinti módosításával vagy megszüntetésével kell biztosítani.
- [43] Az Alkotmánybíróság az Abtv. 23. § (4) bekezdése szerint a köztársasági elnök, illetve a Kormány indítványa alapján, a nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerését megelőzően vizsgálhatja annak Alaptörvénnyel való összhangját. Az Alkotmánybíróság az Országgyűlés által elfogadott, de még ki nem hirdetett törvennyel olyan szempontból is vizsgálja, hogy az nem ütközik-e már vállalt nemzetközi kötelezettségbe [lásd: 53/1993. (X. 13.) AB határozat, ABH 1993, 326.]. Ezen túlmenően az Alkotmánybíróság normakontroll hatásköreiben vizsgálhatja a nemzetközi szerződést kihirdető jogszabály, illetve magának a nemzetközi szerződésnek az Alaptörvénnyel való összhangját [lásd: 8/2005. (III. 31.) AB határozat, ABH 2005, 102–106.].
- [44] A nemzetközi szerződés és a belső jog összhangját hivatott biztosítani az Abtv. 40. § (3) bekezdése, illetve a 42. §-a, amelyek megállapítják a nemzetközi szerződés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgáló eljárás, illetve valamely belső jogszabály nemzetközi szerződésbe ütközésének jogkövetkezményeit. Az Abtv. 40. § (3) bekezdése szerint, ha az Alkotmánybíróság a nemzetközi szerződés rendelkezésének alaptörvény-ellenességét megalapozottnak találja, a nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére addig nem kerülhet sor, amíg a nemzetközi szerződést létrehozó államok vagy a nemzetközi jog szerződéskötési képességgel rendelkező egyéb alanyai az alaptörvény-ellenességet meg nem szüntetik, vagy ameddig fenntartás megtételével – ha ezt az adott nemzetközi szerződés lehetővé teszi – vagy a nemzetközi jog által elismert egyéb jogintézménnyel élve Magyarország nem zárja ki a nemzetközi szerződés és az Alaptörvény összeütközését. Ez utóbbi akként is kiküszöbölhető, hogy az alkotmánymódosító hatalom az Alaptörvény rendelkezéseit úgy módosítja, hogy annak eredményeként immár lehetővé válik a nemzetközi egyezményhez történő csatlakozás. Ha ez megtörténik, a nemzetközi szerződés az Alaptörvény Q) cikk (3) bekezdésének megfelelően jogszabályban történő kihirdetéssel válik a magyar jogrendszer részévé. Erre az Országgyűlés feladat- és hatáskörébe tartozó nemzetközi szerződés esetén az Országgyűlés adhat felhatalmazást egyszerű többséggel, más esetkörben pedig a Kormány.
- [45] Fentiek alapján az indítványban foglalt második kérdés megválaszolásához az Alkotmánybíróságnak mint az Alaptörvény védelmének legfőbb szervének több szempontot kellett figyelembe vennie. Így elsőként arra volt tekintettel, hogy a felállítandó ESZB nem csupán az uniós jogot alkalmazza az eljárása során, hanem a tagállamok által megerősített nemzetközi szerződéseket és a tagállamok nemzeti jogát is (Vö. ESZB Megállapodás 24. cikk). Mindez azt is jelenti, hogy a nemzetközi szerződés megerősítésével Magyarország arra ad felhatalmazást, hogy egy ún. „közös bíróság”, amely „részét képezi [a tagállamok] igazságszolgáltatási rendszerének” (Vö. ESZB Megállapodás 1, 21. cikk), meghatározott ügycsoportban a magyar jogot is alkalmazza (Vö. ESZB Megállapodás 32. cikk, a Bíróság kizárólagos hatáskörei).
- [46] A hazai bírósági struktúrát kiegészítő nemzetközi fórum működése azzal jár ugyanakkor, hogy az így létrejövő nemzetközi bíróság döntései kikerülnek a hazai jogorvoslati fórumrendszerből, és így az alkotmányossági vizsgálat alól is.
- [47] Az Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve. Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) és d) pontjainak megfelelően az Alkotmánybíróság alkotmány-

jogi panasz alapján felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazott jogszabálynak, illetve bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját.

- [48] Az Alaptörvény 25. cikke értelmében a bíróságok igazságszolgáltatási tevékenységet látnak el, amelynek keretében bíróság dönt büntetőügyben és magánjogi jogvitában, így a szabadalmi ügyekben is. A 25. cikk (4) bekezdése lehetővé teszi, hogy az ügyek meghatározott csoportjaira külön bíróságok létesíthetők, ezen kívül a (7) bekezdés szerint törvény egyes jogvitákban más szervek eljárását is lehetővé teheti. A bíróságok szervezetrendszerében az Alaptörvény 25. cikk (1) bekezdése pusztán annyit rögzít, hogy a legfőbb bírósági szerv a Kúria. Ezen túlmenően a (8) bekezdés értelmében a bíróságok szervezetének, igazgatásának és központi igazgatása felügyeletének, a bírák jogállásának részletes szabályait, valamint a bírák javadalmazását sarkalatos törvény határozza meg. Ennek megfelelően a bírósági szervezetrendszert a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) határozza meg.
- [49] Mindez nem azt jelenti, hogy egyes hazai jogviták esetén pusztán a hazai bíróságok járhatnak el, hiszen Magyarország több nemzetközi bírói fórum joghatóságát elismeri (lásd Emberi Jogok Európai Bírósága, EUB, Nemzetközi Bíróság stb.). Ezen fórumok jellemzője, hogy tipikusan valamely nemzetközi jogi vagy uniós jogi kérdést vizsgálnak, és amennyiben az ügyet érdemben és kötelező erővel eldöntik, úgy az eljárásban az aláíró állam, mint peres fél is jelen van.
- [50] Ettől eltérő megítélés alá kell esniük azonban az olyan nemzetközi szerződéseknek, amelyek magánszemélyek közötti közvetlen keresetek elbírálására biztosítanak a felek akaratától függetlenül kötelező kizárólagos joghatóságot egy nemzetközi bírói fórum számára, különösen akkor, ha e bírói fórum eljárása során nem csupán a nemzetközi jog vagy az uniós jog, hanem a magyar jog szabályait is alkalmazhatja. Ebben az esetben ugyanis a nemzetközi szerződésnek az állam saját döntésén alapuló megkötése a szuverenitás külső oldalához tartozó kérdés, de a szabályozandó tárgykör az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a szuverenitás belső oldalához tartozik. A szuverenitás belső oldala ugyanis azt jelenti, hogy az állam más állam(ok) főhatalmától mentesen, önállóan alakítja ki alkotmányos berendezkedését és jogrendszerét, valamint az alkotmány és a jogszabályok által meghatározott módon teljes és kizárólagos főhatalmat gyakorol a területén élő személyek felett.
- [51] Ebben a tekintetben figyelembe veendő szempont az is, hogy a bírói fórumot létrehozó nemzetközi megállapodások tipikus esetének az felel meg, hogy a létrehozott fórumok valamilyen speciális jogorvoslati funkciót látnak el. Ehhez képest az egyes ügycsoport(ok)ra létrehozott nemzetközi különbíróság különlegessége az, hogy nem csupán a perorvoslat, hanem az alapügy is a speciális bírósághoz kerül át. Ez utóbbi esetben tehát a magánfelek közti jogviták teljes vertikumban kikerülnek a hazai bíróságok joghatósága alól. Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a jogviták egy csoportját teljes egészében átvevő, speciális bírói fórumrendszert, nemzetközi különbíróságot létrehozó nemzetközi szerződés szükségképpen érinti az Alaptörvény hazai bíróságokról szóló fejezetét.
- [52] Az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdése értelmében a hazai, Alaptörvényben meghatározott bíróságok döntenek *a)* büntetőügyben, magánjogi jogvitában, törvényben meghatározott egyéb ügyben; *b)* a közigazgatási határozatok törvényességéről; *c)* az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről; *d)* a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról. Mint látható, az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés *a)* pontja kivételt nem engedő jelleggel jelenti ki, hogy minden hazai illetőségű magánjogi jogvitában a hazai bíróságok döntenek. Ebben a tekintetben az Alaptörvény 25. cikk (7) bekezdése, amely szerint törvény egyes jogvitákban más szervek eljárását is lehetővé teheti, nem tesz lehetővé nemzetközi jellegű kivételt, hanem a hazai egyéb, ún. alternatív vitarendezési eljárásokhoz biztosít alkotmányos alapot (vö. Ptk. 1:6. §, és a választottbíráskodásról szóló 2017. évi LX. törvény).
- [53] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az Alaptörvény 25. cikke nem pusztán a bíróságok más alkotmányos szervektől való különbözőségét rögzíti, vagyis nem pusztán a belső szuverenitás fogalomrendszerében értelmezhető, hanem a szuverenitás külső aspektusának vonatkozásában is. Ez utóbbi körben kiemelt jelentősége van a magánszemélyek közötti közvetlen keresetek elbírálásának, amit az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdése alapján a hazai bírói fórumok látnak el általános jelleggel. Tekintettel arra, hogy az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdése kivételt nem engedően fogalmaz, az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy az Alaptörvény Q) cikk (3) bekezdése alapján nem hirdethető ki olyan nemzetközi szerződés, amely az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés *a)* pontja szerinti magánjogi jogviták egy csoportjának elbírálására vonatkozó joghatóságot nemzetközi intézményre ruház át, és ezáltal ezen jogviták elbírálását, illetve az azokban született bírói döntéseknek az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *c)* és *d)* pontjai szerinti alkotmányos felülvizsgálatát a magyar állami joghatóság alól teljes mértékben kivonja.

[54] 4. Az Alkotmánybíróság a határozat Magyar Közlönyben való közzétételét az Abtv. 44. § (1) bekezdése alapján rendelte el.

Budapest, 2018. június 26.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
előadó alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [55] Támogatom a határozat rendelkező részének értelmezését, miszerint Alaptörvénybe ütközés miatt nem hirdethető ki az ESZB Megállapodás, de álláspontom szerint a határozatunkban ennek tágabb indokolását kellett volna megadni, és ennek elvi magját a rendelkező részben is a középpontba kellett volna emelni.
- [56] A határozati indokolás ugyanis csak azt emeli ki a III. részében, hogy az olyan megerősített együttműködés keretében létrejött nemzetközi szerződés, amely bírósági hatáskörök teljes vertikumát valamely, az Európai Unió alapító szerződéseiben nem szereplő intézményre ruhazza át, kivonja ezt az esetsoportot a hazai bírósodás hatásköre alól, és ez sérti az Alaptörvény 24. és 25. cikkeit (Indokolás [53]). Ám így magyarázat nélkül marad az, hogy mivel ezt az alapító szerződésekben szereplő intézmény számára az Alaptörvénnyel összhangban meg lehet tenni – az E cikk (2) bekezdése alapján –, így az elvi alap a mostani konkrét esetben az, hogy a teljes vertikumban átruházás szuverenitás-transzfernek (közös szuverenitás-gyakorlásba átengedésnek) minősül, és ezt az Unión kívül nem lehet megtenni. Tehát nem egyszerűen a magyar bírósági rendszer hatálya alóli kivonás miatt alaptörvény-ellenes ez, hanem a szuverenitás-átruházás Unión kívüli átruházása tilalmának megsértése miatt. Elvi szinte pedig ebből az az alaptörvényi értelmezés vonható le, hogy míg az Alaptörvény E cikk (2) bekezdése alapján szuverenitás-átruházásra („közös szuverenitás-gyakorlásba átengedésre”) lehetőség nyílik, addig az Unión kívüli nemzetközi szerv esetében erre nincs lehetőség.
- [57] Ennek leágazása lett volna annak elvi éllel kimondása a jelen ügyben, hogy az ESZB Megállapodás nemzetközi szerződésnek minősül, melyre az Alaptörvény Q) cikkében foglaltak vonatkoznak, ám ez – az E) cikktől eltérően – szuverenitás-transzferre nem ad lehetőséget. Ezzel az elvi deklarációval – azon túl, hogy az Alkotmánybíróság az Unión belül már megállapította az Abh1.-ben az uniós jog korlátját az alkotmányos önazonosságunk sérthetlenségének deklarálásával – az Unión kívüli szuverenitás-átruházásra az abszolút alaptörvényi akadályt mondta volna ki.
- [58] A határozat indokolásával szemben fontos kiemelni, hogy az EU alapszerződései és az ezek alapján létrejövő uniós jog is a nemzetközi jog részeit jelentik, és attól – az indokolás állításával szemben – nem válnak el. Azonban az, hogy az Unión belül a létrejövő jog a magyar kormányzat folyamatos részvételével jön létre – melyet adott esetben vétőjogával megakadályozhat – az uniós jogot a nemzetközi jog sajátos részévé teszi. Épp ezért lehetséges az Unión belül a közös szuverenitás-gyakorlásba átengedés egy-egy állami szektort illetően, és épp ennek hiánya az Unión kívüli nemzetközi szerződések tekintetében nem teszi ugyanezt lehetővé. Ez a különbség ragadható meg az E) cikk (2) és a Q) cikk (1) bekezdése között, és míg az előbbi az együttműködés deklarálásához csatoltan egyben kimondja az Alaptörvényből eredő egyes kötelezettségek többi tagállammal közös

gyakorlásának lehetőségét, addig az utóbbi a nemzetközi szerződésekkel a világ valamennyi népével együttműködésre törekvés rögzítése után ilyen lehetőséget nem ad.

- [59] A mostani absztrakt alaptörvény-értelmezés kapcsán így az E) cikk (2) bekezdése és a Q) cikk (1) bekezdése közötti különbség feltárására nyílt lehetőség a szuverenitás átengedhetőségének kereteit illetően, és ennek az indokolásban való tisztább kibontása mellett én a rendelkező részben való rögzítését is helyesnek tartottam volna. Mivel azonban a határozat rendelkező részének irányával alapvetően egyetértettem, így a kritikám ellérére is megszavaztam a határozatot, és csak párhuzamos indokolásban fejttem ki álláspontomat.

Budapest, 2018. június 26.

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon alkotmánybíró különvéleménye

- [60] Nem értek egyet a határozattal.

- [61] 1. Az az álláspontom, teljes összhangban az Abh2.-vel hogy az Alaptörvény E) cikkének (2) bekezdése kizárólagosan (tehát a Q) cikk vagy bármely más alaptörvényi rendelkezés igénybevételét kizárva) alkalmas jogalapot szolgálni Magyarországnak az egységes szabadalmi bírósághoz mint a szerződő tagállamok közös bíróságához való csatlakozása megerősítéséhez és kihirdetéséhez. A megállapodás létrehozásával és aláírásával (magyar részről is) teljesült ugyanis az Abh2-ben az E) cikk (2) bekezdése alkalmazásához megkívánt kritériumrendszer valamennyi feltétele:

- minden részes fél az Európai Unió tagállama (zárt uniós szerződés),
- az Európai Unió alapító szerződése, illetőleg az annak alapján kizárólagos hatáskörben meghozott uniós jogi aktusok (a Tanács 2011/167/EU határozata és az Európai Parlament és a Tanács 1257/2012/EU rendelete) által szabályozott tárgykört szabályoz, végrehajtása az uniós jog felügyelete és ellenőrzése alatt áll,
- az Európai Unió alapító-szerződésének lényeges elemét képező tárgykörben a belső piac kitejesedését szolgálja,
- Magyarország a megerősített együttműködés keretében és annak az alapszerződés rendelkezései alapján létrejött, saját hatáskörben hozott, végrehajtási jellegű uniós aktusokat elfogadta, azokkal szemben semmilyen (szuverenitás átadása, illetőleg nemzeti önazonosságra hivatkozó vagy utaló) kifogást az Országgyűlés, illetőleg a Kormány nem tett.

- [62] A kritériumrendszer teljesülése folytán a megállapodás megerősítéséhez önmagában elegendő az Országgyűlés egyszerű többséggel hozott határozata, mivel az alapszerződésből fakadó jogok és kötelezettségek keretében azok végrehajtása céljából közös hatáskör-gyakorlással hozott uniós aktusok nyomán jött létre a megállapodás. Ha azonban az Országgyűlés megerősítő döntésében a kihirdetésre vonatkozó álláspontját is meg kívánná jeleníteni, úgy e döntéshez az E) cikk (4) bekezdése alapján a képviselők kétharmadának szavazatát kell igényelnie, amennyiben a megerősítő okmányban tartaná szükségesnek rögzíteni a bíróságok szervezetéről szóló törvény kiegészítésére vonatkozó esetleges álláspontját.

- [63] 2. Az alábbiakban összefoglalom, hogy álláspontom szerint a határozat miért nem fogadható el. Ennek lényege: nemcsak a Q) cikk, vagy az Alaptörvény más rendelkezése, de az Alaptörvény 25. cikke sem lehet alkotmányos alapja az E) cikk (2) bekezdése figyelmen kívül hagyásának, illetve az indítványban feltett alkotmányértelmezési kérdésben való állásfoglalásunknak. Okai a következők.

- [64] 2.1. Sem az Alaptörvény 25. cikkéből, sem annak bármely egyéb szabályából nem következik, illetve nem vezethető le az, hogy a magánjogi viták egy csoportjának elbírálására vonatkozó joghatóság nemzetközi szerződéssel ne lenne átadható.

- [65] A nemzetközi gazdasági, illetve üzleti tárgyú magánjogi jogviták külföldi választottbíróság előtti elbírálásának lehetővé tétele, sőt két- és többoldalú nemzetközi szerződésekkel való előmozdítása, a joghatóságról való lemondás az ügyek érdemét illetően jogtörténeti tény. Utóbbiak között nemcsak a jellemzően diszpozitívításra

épülő magánjognak a felek akaratát előtérbe helyező érvek játszottak szerepet, hanem az államok gazdasági együttműködésének érdeke is. Erre két jellemző példa is van.

- [66] Egyfelől a nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodásról szóló 1963. évi Genfi Egyezmény. Ennek alapján közjogi jogi személyek is érvényesen köthetnek választottbíróági szerződést, hacsak az érintett állam ezt a jogosultságot az aláírásakor vagy a megerősítés alkalmával nem korlátozta. Ilyen jognyilatkozatot Magyarország nem tett, ami egyértelműen a joghatóságról való eszmei lemondásként értékelendő.
- [67] Másfelől tényleges lemondás is történt a magyar állam részéről a 80-as évektől kezdve azokban a kétoldalú beruházásvédelmi tárgyú nemzetközi szerződésekben, illetőleg a beruházásvédelmi ügyekben eljáró állandó nemzetközi vitarendezési fórumot létrehozó Washingtoni Egyezményhez (a továbbiakban: ICSID) való csatlakozásunkkal, amelyek funkciója a beruházó természetes és jogi személyek és a beruházás állama közötti, a befektetésekkel kapcsolatos jogviták rendezése. Úgy az itt említett kétoldalú beruházásvédelmi megállapodások mint a Washingtoni Egyezmény meghatározott (részben Magyarországtól független) feltételek bekövetkezése esetére automatikusan biztosítják a magyar állam kifejezett alávetését a területén megvalósuló külföldiek által eszközölt befektetésekkel kapcsolatos magánjogi jogviták választottbíróági úton történő rendelkezésére, ráadásul az adott választottbíróóság illetőleg az ICSID eljárási szabályzata alapján.
- [68] Nem szorul tehát bizonyításra, hogy ezekre a magánjogi jogvitákra nézve a magyar állami joghatóság átadásának az alkotmányos felülvizsgálati lehetőségét is kivonta az alávetésben megnyilvánuló nemzetközi szerződésben történt kötelezettség vállalásunk.
- [69] 2.2. Álláspontom szerint az Alaptörvény 25. cikkének (2) bekezdése kizárólag a bíróságok más magyar állami szervektől, hatóságoktól való funkciója és eljárási jogosultságának és hatáskörének elhatárolása szempontjából értékelendő, nincs logikai kapcsolata és okozati összefüggése azokkal az esetekkel, amikor a joghatóságot az állam egészben vagy részben nemzetközi szerződés útján átengedi, illetőleg arról lemond. Az ilyen nemzetközi szerződés alkotmányjogi megítéléséhez azonban az Alaptörvény E) cikke a „*lex specialis*”.
- [70] A jelen esetben a Magyarország által már aláírt nemzetközi szerződés a megerősített együttműködésben résztvevő tagállamok (kivéve Spanyolországot) közös bíróságát hozza létre, nemzeti bírák részvételével és a tagállami nemzeti jog szükségszerű alkalmazásával. A bíróság a tagállamok igazságügyi rendszerének részét képezi, adott esetben a megállapodás alapján regionális vagy helyi divíziók hozhatók létre, utóbbit akár Magyarország területére szólóan is lehet igényelni (Vö.: megállapodás 7. cikke).
- [71] Az itt kifejtettektől függetlenül eldöntendő kérdés az, hogy szükséges vagy célszerű-e a kétharmados Bszi. módosítása, ami viszont a megállapodás megerősítésére, illetve kihirdetésére irányadó képviselői pozitív szavazatok arányát kétségtelenül meghatározza.
- [72] 2.3. Csak ismételni tudom azt, amit a különvéleményemben leírtam: az E) cikk alkalmazandósága szempontjából nincs jelentősége annak, hogy a tárgyban nemzetközi szerződés a megerősített együttműködés keretében jött létre és az egységes szabadalmi bíróság az Európai Unió alapító-szerződéseiben nem szereplő intézmény.
- [73] Relevanciája annak van, hogy az EUMSZ 329. cikke (2) bekezdése keretében és az EUMSZ 118. cikke felhatalmazására létrejött uniós jogi aktusok a megállapodás létrehozására az abban résztvevő tagállamok tekintetében olyan másodlagos uniós jogforrások, amelyek reájuk nézve közvetlenül kötelező jogi erővel bírnak. Más kifejezéssel éve: Magyarország is biztosította a Tanács 2011/167/EU határozata létrejöttét, illetőleg az Európai Parlament és a Tanács 1257/2012/EU rendelete megszületését. A megállapodás létrehozása során a Kormány alkotmányos akadályt, önazonossági problémát nem jelzett, a szerződést aláírta.
- [74] A testületi többség által, az alkotmányértelmezés vizsgálata során az átadott hatáskörökkel, azok terjedelmével, illetőleg a szuverenitás transzferrel kapcsolatosan felvetett (többnyire egymásnak is ellentmondó) és a határozat indokolásában tükröződő, az Abh1. szerinti „fenntartott szuverenitás vélelmére” építő és ezáltal az E) cikk jogalapként való elfogadását negligáló nézetek, véleményem szerint, a konkrét ügyben, az egységes szabadalmi bíróságra vonatkozóan egyébként is tévesek és megalapozatlanok. Ezzel összefüggésben tartom szükségesnek továbbá leszögezni: a későbbiek során a szuverenitásunk fenntartásával és a nemzeti önazonossággal kapcsolatos általam is osztott jogi álláspontot az uniós politikai és jogi döntéshozatalban akkor tudjuk eredményesen érvényesíteni, ha azokat a számunkra ténylegesen fontos és alkotmányjogilag argumentálható témákra korlátozzuk (pl.: a migrációs kérdésekben, az európai ügyészség felállítását illetően, stb.). Ugyanakkor szükséges az is, hogy ezt az álláspontunkat az adott téma döntéshozatali eljárásában azok felmerülésétől kezdve – az Alaptör-

vényre, illetőleg az annak felhatalmazására születő országgyűlési határozatra hivatkozva – következetesen tudjuk képviselni.

- [75] 2.4. A teljesség kedvéért megjegyzem, hogy minden szempontból közömbösek, illetve félreértelmezhetőek a határozat indokolásának azon érvei, amelyek a Spanyolország által az EUB előtt indított eljárásokkal kapcsolatosak.
- [76] Az EUB 2011. március 8-i 1/09. számú véleménye azért irreleváns, mert annak alapján a megállapodás eredeti szövege módosult. A 2013. február 19-én aláírt Megállapodás már egyértelműen kifejezésre juttatja, hogy az új, csak az uniós tagállamok számára nyitott intézmény minden tekintetben az európai jog felügyelete és ellenőrzése alatt áll, összhangban az EUMSZ 118. cikkével.
- [77] Az EUB előtt 2015-ben befejeződött eljárásból pedig azért nem vonható le a határozat indokolásának [37] bekezdésében szereplő következtetés, mert Spanyolország az itt tárgyalt megerősített együttműködésnek és az európai szabadalmi szervezetnek nem részese.

Budapest, 2018. június 26.

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István alkotmánybíró különvéleménye

- [78] A határozattal nem értek egyet. Az Alaptörvény – álláspontom szerint – nem tartalmaz olyan tilalmat, amit jelen határozatában az Alkotmánybíróság megállapított. Megalapozatlannak tartom az elfogadott határozatot, így azt támogatni nem tudom.
- [79] Határozatában az Alkotmánybíróság az Alaptörvény két rendelkezésére támaszkodva tiltotta meg (bizonyos) nemzetközi szerződések kihirdetését. A két értelmezett rendelkezés, az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) és d) pontja az Alkotmánybíróság hatáskörét állapítja meg. E két hatásköri norma szerint az Alkotmánybíróság „alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazott jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját”, illetve „alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja a bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját”. Az Alkotmánybíróság hatáskörét kijelölő rendelkezésekből – álláspontom szerint – az következik, hogy az Alkotmánybíróságnak alkotmányjogi panasz alapján az adott felülvizsgálatot el kell végeznie. E hatásköri rendelkezésekből egyáltalán nem olvasható ki, hogy maga az alkotmányjogi panasz korlátlan jogorvoslatot biztosít, és olyan jogviták kapcsán is előterjeszhetőnek kell lennie, amikor nemzetközi szerződés alapján eljáró intézmény bírálja el a jogvitát, vagy ha ilyen döntéssel szemben alkotmányjogi panasz nem áll rendelkezésre, akkor ez sérti az alkotmánybírósági hatásköröket, akadályát képezve a nemzetközi szerződés kihirdetésének.
- [80] Megjegyzem, hogy az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) és d) pontjainak értelmezését az indítványozó nem is kezdeményezte. Az Alaptörvény értelmezésére irányuló indítvány kapcsán hozott határozatot éppen ezért már önmagában eljárásjogi szempontból sem tudom támogatni. Az Alkotmánybíróságnak megszorítóan kellett volna értelmeznie saját, az Alaptörvény értelmezésére irányuló hatáskörét, elkerülve azt, hogy magára vállalja a törvényhozó, illetve a végrehajtó felelősségét, az alkotmánybírósági kormányzás bélyegét {31/1990. (XII. 18.) AB határozat, ABH 1990, 137, 138., megerősítve: 17/2013. (VI. 26.) AB határozat, Indokolás [10]}. Az Alkotmánybíróságnak így szigorúan az indítványozó által előterjesztett kérdést kellett volna megválaszolnia. Márpedig az indítványozó nem az Alaptörvény 24. cikke (Az Alkotmánybíróság), hanem az Alaptörvény 25. cikke (A bíróság) kapcsán kért alkotmányértelmezést. Az indítványban feltett kérdésre azonban az Alkotmánybíróság határozata nem válaszol.
- [81] Saját hatáskörét, az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) és d) pontját értelmezi tehát az Alkotmánybíróság, mégpedig akkor, amikor nem volt erre irányuló indítvány. Határozatában az Alkotmánybíróság e két hatáskörét korlátként állítja az olyan megerősített együttműködés keretében létrejövő nemzetközi szerződés kihirdetése elé, „amely az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés a) pontja szerinti magánjogi jogviták egy csoportjának elbírálására vonatkozó joghatóságot az Európai Unió alapító szerződéseiben nem szereplő nemzetközi intézményre ruházza át”. Önmagában sem érthető, hogy ha valóban korlátozná az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) és d) pontja azt, hogy Magyarország nemzetközi szerződéssel az említett jogviták elbírálását „nemzetközi intézményre ruházza át”, akkor ez a korlát mért csak a „megerősített együttműködés keretében létrejövő nemzetközi

szerződés” kapcsán irányadó. A megerősített együttműködésben létrehozott megállapodás is nemzetközi szerződés, sajátossága valójában az, hogy az integrációs célok figyelembevételével jön létre. De adott tárgykört illetően hasonló nemzetközi szerződések nemcsak megerősített együttműködésben hozhatók létre. A nemzetközi magánjog területén számos olyan nemzetközi szerződés létezik, mely a szóbanforgó tárgykört, tehát magánjogi jogviták, illetve magánjogi jogviták egy csoportjának elbírálását érintően tartalmaz megállapodást. (Több példát említ ilyen szerződésekre *Dr. Dienes-Oehm Egon* alkotmánybíró a határozathoz csatolt különvéleményében, de ezen túlmenően említhető még mindenekelőtt a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló Brüsszeli, valamint Luganói Egyezmény, melyek bizonyos magánjogi jogviták elbírálására nem, illetve nem csak a magyar bíróságokat jogosítják fel.)

- [82] Alkotmányjogi szempontból valóban érdekes kérdés lehet, hogy ha hasonló jogviták kapcsán nemcsak magyar bíróság, hanem nemzetközi szerződésből következően más igazságszolgáltatási fórum is eljárhat (adott esetben magyar jogot alkalmazva), akkor az Alaptörvény alkotmánybírói védelme, s ezáltal magának az Alaptörvénynek az érvényesülése lényegében az eljáró fórum függvényében garantált. Elvileg tehát egy nemzetközi szerződés, mely kijelöli az ítélező fórumot, felvetheti annak vizsgálatát, hogy ez érinti-e az Alaptörvény védelmét. Ez azonban véleményem szerint nem az Alkotmánybíróság hatáskörét megállapító normával összefüggő jogkérdés, hanem sokkal inkább az Alaptörvény R) cikkével, mely szerint az Alaptörvény Magyarország jogrendszerének alapja.
- [83] Hangsúlyos elemként jelenik meg a határozat érvelésében a szuverenitás fenntartása, valamint ezzel összefüggésben az Abh1.-re való hivatkozás. Idézett határozatában az Alkotmánybíróság deklarálta, hogy hatásköreinek gyakorlása során vizsgálhatja, hogy az Alaptörvény E) cikk (2) bekezdésén alapuló közös hatáskörgyakorlás sérti-e az emberi méltóságot, más alapvető jogot, vagy Magyarország szuverenitását, illetve történeti alkotmányán alapuló önazonosságát. Magyarországon az alkotmányos értékek és alapvető jogok tehát bizonyos esetekben még akár az uniós joggal szemben is védelemre jogosultak. Jelen esetben ugyanakkor az ESZB Megállapodást mint nemzetközi szerződést a tagállamok, köztük Magyarország írta alá, hozta létre. Az ESZB Megállapodás hatályba lépéséhez legalább 13 aláíró állam csatlakozási okiratának ratifikációja szükséges. Jelen esetben tehát fel sem merül, hogy az Alkotmánybíróságnak vizsgálnia kellett volna, hogy a közös hatáskörgyakorlás sérti-e az emberi méltóságot, más alapvető jogot, vagy Magyarország szuverenitását, illetve történeti alkotmányán alapuló önazonosságát.

Budapest, 2018. június 26.

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: X/1514/2017.

